

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดในบรรดาทรัพยากรที่มีค่าทั้งหลาย เพราะมนุษย์สามารถก่อประโยชน์สูงสุดแก่สังคมได้ถ้าได้รับการพัฒนาที่สอดคล้องกับธรรมชาติและความสามารถของตน สิ่งที่จะพัฒนามนุษย์จากทรัพยากรดิบมาเป็นทรัพยากรที่จะใช้ประโยชน์ได้ คือ การศึกษา เพราะการศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลแต่ละคนพัฒนาตนเอง (ก่อ สวัสดิพิทักษ์, 2525 : 7) หรืออาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ดังพระบรมราโชวาทขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช พระราชทานไว้ว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วยพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศย่อมทำได้สะดวก รวดเร็ว ได้ผลที่แน่นอน และรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับคำบรรยายของพระธรรมญาณมุนี (2530) ที่กล่าวว่า การศึกษาเป็นวิธีการพัฒนาชีวิตคนให้มีคุณภาพ สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น ๆ ที่เน้นการพัฒนาคนให้สมบูรณ์รอบด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา สังคม และเพียบพร้อมด้วยคุณธรรม จริยธรรม และในการจัดการศึกษาที่ผ่านมา เป็นที่ทราบโดยทั่วไปทั้งในและนอกวงการศึกษาในประเด็นที่ว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษา ยังมีคุณสมบัติต่าง ๆ ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนความประพฤติส่วนหนึ่งไม่เป็นไปตามที่สังคมต้องการและคาดหวังไว้

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาคุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจ และความถนัดของตนเอง ทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบอาชีพและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

ในกรณีนี้ กมล สดประเสริฐ (2541 : 18) ได้ศึกษาถึงสมรรถนะของนักเรียน และพบว่าสมรรถนะของนักเรียนมัธยมศึกษาด้านความรู้ ความคิด ยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำทุกด้าน โดยเฉพาะในวิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ความสามารถวิชาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ อยู่ในเกณฑ์ที่ต้องปรับปรุง เหตุการณ์ดังกล่าวได้สร้างความตระหนักให้นักการศึกษาและสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง ผนวกกับกระแสการปฏิรูปสังคม กระแสการปฏิรูปการเมือง และภาวการณ์ทางเศรษฐกิจ ทำให้สังคมไทยหันมาร่วมกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาการพัฒนาคน ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติให้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อเป็นกลไกในการปฏิรูปการศึกษา กฎหมายดังกล่าวคือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งระบุในมาตรา 47 ว่า ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายใน เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่าโรงเรียนสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก ซึ่งโรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติการหลักในการดำเนินงานทางการศึกษา จึงต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เกิดความสำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินคุณภาพ ซึ่งทุกฝ่ายในโรงเรียนต้องร่วมพลังกันเพื่อปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เห็นว่าจำเป็น และมุ่งเน้นพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้นำสำคัญย่อมมีประสบการณ์ และความคิดที่เป็นประโยชน์ต่อแนวการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2541) ได้ระบุถึงมาตรฐานการศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า หมายถึง ข้อกำหนดทางการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสิ่งนั้น แบ่งได้ 3 ด้าน คือ 1) มาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิต หมายถึงคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัว ผู้เรียน ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) มาตรฐาน

การศึกษาด้านกระบวนการ หมายถึง ระบบ วิธีการเชิงระบบที่มีประสิทธิภาพ 3) มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย หมายถึง คน อุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่ เทคโนโลยีที่จำเป็นต้องมี ต้องใช้เพื่อนำไปสู่ผลผลิตที่มีคุณภาพ และตามที่ คูนท์ และดอนเนลล์ (Koontz and Donnell, 1984) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหารคือ การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยสำคัญได้แก่ คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวคิดดังกล่าว สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาในโรงเรียนเกี่ยวกับภารกิจ หน้าที่ กระบวนการวางแผน การประสานแผน เพื่อบริหารทรัพยากรภายในโรงเรียนให้เกิดประโยชน์ สามารถประกันคุณภาพการศึกษาระดับ มาตรฐานและคุณภาพของโรงเรียนให้เป็นที่มั่นใจของผู้ปกครองและชุมชนได้

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร เกี่ยวกับความเหมาะสมของปัจจัยที่มีผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก โดยมุ่งศึกษาปัจจัย 3 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่มีความเหมาะสมและพอเพียงที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการศึกษาในงานต่าง ๆ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ งานบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ งานโรงเรียนกับชุมชน และงานบริหารอาคารสถานที่ เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐานการศึกษา ตามความคาดหวังของชุมชน สังคม และประเทศสืบต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก เกี่ยวกับปัจจัยด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่มีผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ต่อความเหมาะสมและพอเพียงของปัจจัยด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่มีผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษา จำแนกตามขนาดโรงเรียนและประสบการณ์การบริหารงาน

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบความคิดเห็นของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา เกี่ยวกับความเหมาะสมและพอเพียงของปัจจัยที่มีผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก

2. เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดและวางแผนพัฒนาการบริหารคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ให้มีมาตรฐานและคุณภาพ ให้เป็นไปตามสาระบัญญัติในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ว่าด้วยเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และความมุ่งหวังของผู้ปกครอง ประชาชน และสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2542 จำนวน 898 คน จาก 42 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2542 จำนวน 286 คน จาก 21 โรงเรียน ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เกรจซี และมอร์แกน เป็นเครื่องมือในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำแนกตาม

3.1.1 ขนาดโรงเรียน แบ่งตามเกณฑ์มาตรฐานกรมสามัญศึกษา ดังนี้

3.1.1.1 ขนาดเล็ก (1 - 12 ห้องเรียน) จำนวน 5 โรงเรียน

3.1.1.2 ขนาดกลาง (13 - 36 ห้องเรียน) จำนวน 12 โรงเรียน

3.1.1.3 ขนาดใหญ่ (37 ห้องเรียนขึ้นไป) จำนวน 4 โรงเรียน

3.1.2 ประสิทธิภาพการบริหารงาน แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

3.1.2.1 ต่ำกว่า 5 ปี

3.1.2.2 ตั้งแต่ 5 - 10 ปี

3.1.2.3 มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

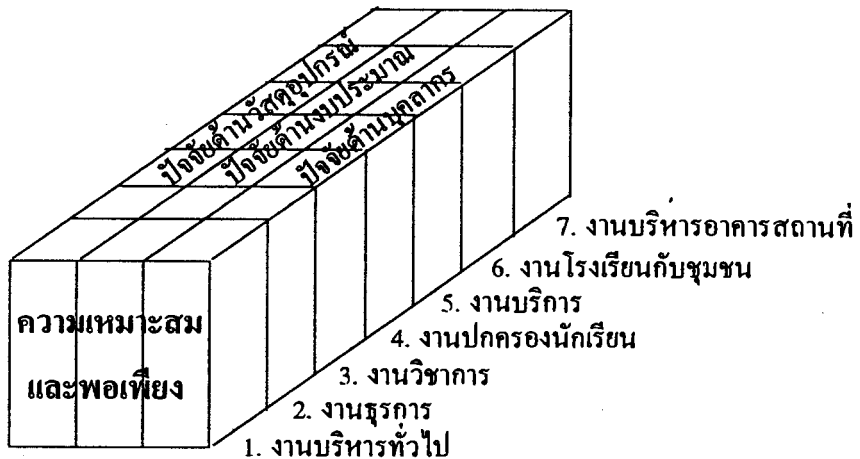
3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความเหมาะสมและพอเพียงของปัจจัย 3 ด้าน คือ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านงบประมาณ และปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่มีผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2542

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ

1. ผู้บริหารโรงเรียนขนาด
 - 1.1 ขนาดเล็ก
 - 1.2 ขนาดกลาง
 - 1.3 ขนาดใหญ่
2. ประสบการณ์การบริหารงาน
 - 2.1 ต่ำกว่า 5 ปี
 - 2.2 ตั้งแต่ 5 - 10 ปี
 - 2.3 มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ตัวแปรตาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความเหมาะสมและพอเพียงของปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพ หมายถึง ความคิดเห็นของผู้บริหารในการประเมินความเหมาะสมและพอเพียงของปัจจัยด้าน บุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านวัสดุอุปกรณ์ ที่ใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียน จำแนกตามแนวการจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา 7 งาน คือ งานบริหาร ทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ งานโรงเรียนกับชุมชน และ งานบริหารอาคารสถานที่ ในภาพรวม ซึ่งสามารถวัดได้โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการประกันคุณภาพ หมายถึง องค์ประกอบต่าง ๆ ที่ผู้บริหาร เห็นว่ามีผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ได้นำปัจจัย 3 ด้านคือ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านงบประมาณ และปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ มาใช้เป็น กรอบในการวิจัย

2.1 บุคลากร หมายถึง ผู้บริหาร ครูอาจารย์ และนักการภารโรง ที่มีส่วนร่วม ในการปฏิบัติงานของโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ไปในทิศทางที่มีผลดีต่อการประกัน คุณภาพการศึกษา

2.2 งบประมาณ หมายถึง เงินทุกประเภทที่เป็นรายได้ของโรงเรียนที่นำมา ใช้สนับสนุนการบริหารและการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ มีปริมาณเพียงพอต่อการพัฒนา การเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ที่ส่งผลดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

2.3 วัสดุอุปกรณ์ หมายถึง สถานที่ เครื่องมือ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และ เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาและการบริหารการศึกษา ต่าง ๆ ในโรงเรียนที่ส่งผลดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

3. การประกันคุณภาพ หมายถึง การประกันคุณภาพนักเรียนระดับชั้นมัธยม ศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก ปีการศึกษา 2542

4. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด พิษณุโลก ที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2542

5. ผู้บริหาร หมายถึง ฝ่ายบริหารที่ปฏิบัติหน้าที่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน และหัวหน้าหมวด หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่

บริหารคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดพิษณุโลก
ปีการศึกษา 2542

6. ขนาดโรงเรียน หมายถึง ขนาดโรงเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมสามัญศึกษา ดังนี้ โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียน 1 - 12 ห้องเรียน โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียน 13 - 36 ห้องเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนห้องเรียน 37 ห้องเรียนขึ้นไป

7. ประสบการณ์การบริหารงาน หมายถึง ระยะเวลาในการเข้าสู่ตำแหน่งบริหาร ตั้งแต่เข้ารับตำแหน่งดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน จำแนกเป็น ประสบการณ์ต่ำกว่า 5 ปี ประสบการณ์ตั้งแต่ 5 - 10 ปี และประสบการณ์มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ผู้บริหารที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยการประกันคุณภาพการศึกษา มีความเหมาะสมและพอเพียงแตกต่างกัน
2. ผู้บริหารที่มีประสบการณ์การบริหารงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยการประกันคุณภาพการศึกษา มีความเหมาะสมและพอเพียงแตกต่างกัน